

12. Wang, X., Li, H., Peng, Y., & Peng, S. (2015). How Depression Stigma Affects Attitude toward Help Seeking: The Mediating Effect of Depression Somatization. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 43(6), 945–953. Retrieved from <http://search.ebscohost.com.ezproxy.uvu.edu/login.aspx?direct=true&db=s3h&AN=108404069&site=eds-live>

Фенчак Любов Михайлівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет
м.Мукачево, Україна
lubovfen7@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

На сучасному етапі суспільного розвитку особливої актуальності набуває проблема запобігання і подолання негативних проявів у поведінці дітей, спостерігається тенденція до загострення соціально-економічних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів, які детермінують деструктивну поведінку підростаючої молоді. Основними причинами деструктивної поведінки школярів є негативні переживання, несформованість у значної частини дітей почуттів терпимості, толерантності, милосердя, честі, совісті, доброти, що викликає у них апатію, відчуття своєї непотрібності, нерозуміння сенсу життя. Деструктивно також впливає на життя дітей залежність від комп'ютерних азартних ігор та Інтернету. Подолати ці причини можливо через удосконалення превентивного виховного середовища у навчальних закладах, яке стане фактором інтегративного впливу на процес розвитку і саморегуляції підростаючого покоління, життєстійкості, життєздатності, життєвої компетентності особистості.

Вивчення й аналіз педагогічних досліджень превентивного виховання дають змогу констатувати наявність суперечності між потребою у профілактиці негативних проявів у поведінці учнів молодшого шкільного віку і реальним станом превентивного виховання, відсутністю теоретично обґрунтованих педагогічних умов, за яких організація навчально-виховного процесу у початковій школі сприятиме формуванню в учнів умінням протидіяти негативним впливам соціального оточення. Так, на думку В.Оржеховської, превентивне виховання – це комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, формування здорового способу життя, навичок відповідальної поведінки [4]. Науковець О.Єжова доводить, що система превентивного виховання будується на теоретико-методологічних засадах особистісно

орієнтованого гуманістичного підходу до особистості на основі Конвенції про права дитини, інших міжнародних актів і рекомендацій щодо становища дітей і молоді, у відповідності до Національної програми виховання дітей та учнівської молоді, а також до національних програм протидії зловживанню наркотичних засобів, профілактики захворюваності на СНІД, боротьби зі злочинністю тощо[6]. Аналогічні підходи знаходимо і в інших дослідженнях. Проблема соціальної профілактики девіантної поведінки, а саме, корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей в процесі професійно-педагогічного спілкування знайшла своє відображення у працях науковців І.Козубовської та Г.Товканець [2].

Термін «превентивний», який тлумачиться у довідниковій літературі як профілактичний, розглядається нами як «попереджувальний», «запобіжний», «захисний» і стосується профілактики девіантної поведінки школярів та способу їх життя, що веде до хвороб, знецінення сенсу життя. Досліджуючи дану проблему, нами встановлено такі детермінанти негативних проявів у поведінці школярів: погіршення стану здоров'я учнів та вживання психоактивних речовин, негативний вплив асоціальних груп підліткової субкультури, послаблення виховної функції сім'ї, негативний вплив засобів масової інформації, жорстоке поводження з однолітками. Подолати ці причини можливо через створення превентивного виховного середовища у ЗНЗ, яке стане фактором інтегративного впливу на процес розвитку і саморегуляції школярів. Під превентивним вихованням у школі розуміємо систему підготовчих та профілактичних дій педагогів, спрямованих на запобігання формуванню в учнів негативних звичок та рис характеру, проявам асоціальної поведінки.

Під час організації проходження педагогічної практики студентами педагогічного факультету зі спеціальності «Початкова освіта» у школах м. Мукачева, було здійснено спостереження та аналіз органі-

зації освітньої роботи у школах, щодо виявлення у її структурі завдань превентивного виховання та їх реалізація у початковій школі. Виявлено, що у навчальних закладах здійснюється просвітницько-виховна робота щодо здорового способу життя. З учнями організуються тематичні тижні з пропаганди здорового способу життя, усні журнали, зустрічі з медичними працівниками, здійснюється індивідуальна робота з молодшими школярами схильними до правопорушень, проводяться класні години на теми збереження здоров'я учнів. Молодші школярі беруть участь у тренінгах, літературно-музичних, спортивних конкурсах, вікторині-конкурсі «Що я знаю про здоровий спосіб життя?», конкурсі плакатів, фотографій «Спасибі – ні», що допомагає їм самореалізуватися та відчути себе причетними до спільної справи.

Однак означені заходи є фрагментарними, немає єдиної системи у роботі з превентивного виховання молодших школярів. Тому виникає потреба в удосконаленні виховної роботи у початковій школі, так як будь-яка педагогічна ідея може бути успішно реалізована за умови забезпечення системності під час її реалізації. Лише системність, змодельована на науковому рівні, є запорукою успіху в педагогічній діяльності. Тому у закладах загальної середньої освіти слід особливо ретельно підходити до організації освітньої роботи на засадах системності.

Проаналізувавши відповідні психолого-педагогічні дослідження з даної проблеми нами з'ясовано, що завданням превентивного виховання є забезпечення виховання в учнів високих моральних рис, які є головним чинником вибору способів їх поведінки. Воно має здійснюватися на основі морально-правових знань, уявлень, поглядів, переконань, почуттів, які склалися в нашому суспільстві й становлять суспільну свідомість та забезпечення подолання окремими учнями шкідливих звичок і навичок, що сформувалися внаслідок помилок і недоліків виховання [1; 2; 3].

В основі процесу формування превентивного виховання в школі повинна бути небайдужість до майбутнього життя школяра. І саме це забезпечує взаємини партнерства між усіма учасниками навчально-виховного процесу школи та повагу до особистості дитини. Процес формування превентивного виховного середовища вбачається нами в узгодженій педагогічній активності, спрямованій на актуалізацію соціально значущих цінностей і потреб особистості

та дезактуалізацію у свідомості дітей і учнівської молоді цінностей і потреб асоціального характеру. Формуючи превентивне виховне середовище ЗНЗ, педагоги мають враховувати цілі педагогічні (навчального закладу як педагогічної системи) і непедагогічні (тобто цілі самих дітей) та об'єднувати зусилля всіх учасників навчально-виховного процесу — педагогів, батьків, учнів, громади. Основою формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу є педагогічні дії з вивчення, добору, моделювання та використання потенціалів середовища життєдіяльності дитини, обмеження впливу його негативних та посилення позитивних факторів.

Аналіз педагогічних досліджень [3; 4; 7] дозволяє визначити, що превентивна виховна діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі в умовах соціокультурного середовища передбачає партнерську взаємодію служб у справах дітей, кримінальної міліції у справах дітей, закладів освіти, культури, охорони здоров'я, спорту, громадських організацій та координацію їхніх зусиль щодо вирішення проблем фізичного, психічного, морального, соціального і духовного розвитку дітей; забезпечення умов попередження девіантної поведінки дітей та підлітків, досягнення неперервності та єдності підходів у роботі із цією цільовою групою.

Велике значення у формуванні превентивного виховання у початковій школі має розуміння усіма учасниками освітнього середовища ЗЗСО базових принципів формування позитивних моделей поведінки молодших школярів в умовах превентивного виховного середовища, а саме: комплексність, системність, безперервність та практична цілеспрямованість, превентивність, гуманізація взаємин, урахування вікових, індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів і потреб, діалогова взаємодія та свобода вибору, соціальне партнерство.

Таким чином, головним осередком превентивної виховної діяльності є загальноосвітній навчальний заклад як простір спільного буття педагогів, школярів і батьківської громади, в основі якого є утвердження самоцінності дитини, максимального забезпечення її інтересів, ставлення до школярів як стратегічних партнерів, де реалізуються перспективні технології соціального захисту, педагогічної підтримки, соціального, психологічного, медичного супроводу дітей з різними життєвими проблемами.

Список використаних джерел

1. Виховна система загальноосвітнього навчального закладу: контури розвитку / [авт.-уклад.: В. І. Кириченко]. Тернопіль: Тернограф, 2013. 384 с.
2. Козубовська І.В., Товканець Г.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важко-виховуваних дітей в процесі професійно-педагогічного спілкування. Ужгород, 1998. 195 с.
3. Нечволод Л.І. Сучасний словник іншомовних слів. Харків: ПП «Торсінг плюс», 2011. 768 с.
4. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка. Київ: ТОВ «Інтерпрінт», 2006. 284 с.
5. Превентивне виховання учнівської молоді: інноваційні технології [та ін.]. Рівне «Волинські обереги», 2006. 292 с.
6. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу. / О.О.Єжова та ін.; за заг. ред. В.М.Оржеховської Кіровоград: Імекс, 2014. 171 с.